

МОРФОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ
LAELIA LOBATA (LINDL.) VEITCH.
(ORCHIDACEAE JUSS.)

Р.В. Иванников, И.С. Криворучко

Национальный ботанический сад
им. Н.Н. Гришко НАН Украины, Украина, Киев

Представлены сведения относительно морфологической структуры *Laelia lobata* (Lindl.) Veitch. (Orchidaceae Juss.). По методике Е.С. Смирновой установлены форма роста, структура как всей системы побегов, так и ее элементарной единицы, а также состав листовой серии. Полученные результаты можно использовать для установления филогенетических связей внутри рода *Laelia* Lindl.

MORPHOLOGICAL PECULIARITIES
OF LAELIA LOBATA (LINDL.) VEITCH.
(ORCHIDACEAE JUSS.)

R.V. Ivannikov, I.S. Krivoruchko

M.M. Grishko National Botanical Gardens,
National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Kyiv

According to E.S. Smirnova's technique three sets of characters were established for this species: the plant growth form; the structure of both the system of shoots as a whole and its elementary unit; the composition of the plant leaf series. The data obtained may be used to determine phylogenetic relations within *Laelia* Lindl. genus.

УДК 635.965.283.2:631.52

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ СЕЛЕКЦІЇ ЛІЛІЇ

Л.М. КИКОТЬ

Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України
Україна, 01014 Київ, вул. Тімірязєвська, 1

Подано коротку характеристику головних груп сортів лілії. Проаналізовано сучасний стан та окреслено перспективи селекції лілії в Україні.

Лілія як декоративна рослина почала вирощуватися задовго до нашої ери. Сьогодні вона не втратила популярності і належить до провідних квітникових культур універсального призначення — широко використовується в озелененні, при вирощуванні на зріз і у горщиках.

За тривалий, близько 200 років, час у світі створено понад 3500 сортів лілій [1]. Згідно з Міжнародним реєстром вони розподілені на вісім основних груп.

1. Азіатські гібриди походять від видів переважно азіатських; відрізняються різноманітністю форм і забарвлень квітки, різними строками квітвання, порівняно високими зимо- і хворобостійкістю, інтенсивним веге-

тативним розмноженням. Зараз відомо понад 1300 сортів.

2. Мартагон-гібриди походять від лілії лісової (*Lilium martagon* L.) і є найбільш морозостійкими та невибагливими. Суттєвий недолік сортів — повільний розвиток рослин, який стримує селекційну роботу і використання Мартагон-гібридів. Кількість сортів невелика — близько 100.

3. Кандідум- і Халкедонікум-гібриди є результатом схрещування лілії білої (*Lilium candidum* L.) з іншими європейськими видами; вимерзають у малосніжні зими, пошкоджуються весняними приморозками, дуже вразливі до грибкових та вірусних захворювань. Налічується 30 сортів.

4. Американські гібриди — декоративні рослини з квітами різної форми і оригінальним

© Л.М. КИКОТЬ, 2000

крапом, зимостійкі, але надмірно вимогливі до вологості ґрунту. Відомо понад 150 сортів.

5. Лонгіфлорум- і Формозанум-гібриди походять від лілій довгоквіткової (*Lilium longiflorum* Wallich.) і тайваньської (*L. formosanum* Wallace); широко використовуються для вигання у промислових масштабах і як горщикова культура. Теплолюбні, у помірному кліматі потребують укриття на зиму; виключно вразливі до вірусів. Створено не більше 10 сортів.

6. Трубочасті і Орлеанські гібриди отримані від схрещування азіатських трубочастих лілій між собою (Трубочасті гібриди) та з лілією Генрі — *Lilium henryi* Baker (Орлеанські гібриди). Один з найбільших розділів, що охоплює до 1000 сортів високодекоративних недостатньо морозостійких рослин.

7. Східні гібриди — найекзотичніші; походять від східноазіатських видів. Теплолюбні, пізньоквітучі, чутливі до вірусів; більш стійкі їх гібриди з *Lilium henryi*. Відомо понад 300 сортів переважно захищеного ґрунту.

8. Гібриди, які не увійшли до попередніх груп.

Протягом останнього десятиліття створено вже понад 100 сортів зовсім нових, Лонгіфлорум — Азіатик-гібридів [5], які успадкували кращі ознаки обох вихідних груп: від *L. longiflorum* — восковидну фактуру часток оцвітини і скоростиглість, а від Азіатських гібридів — широко відкриті квіти різного кольору, з крапом і без, стійкість до грибкових і меншою мірою вірусних захворювань. Ідеальна культура для вигання. Багато сортів добре почуваються у відкритому ґрунті, морозостійкі, з відмінною продуктивністю вегетативного розмноження. Заслужують на якнайширше впровадження у культуру та використання в селекційній роботі.

В Україні на даний час лілія, за винятком імпоротної зрізочної продукції та часто сумнівної якості посадкового матеріалу, — одна з найдефіцитніших культур, що наявна майже виключно в любительському секторі квітництва і в досить обмеженому асортименті. Переважна більшість сортів, які пройшли первинне інтродукційне випробування на базі Національного ботанічного саду

ім. М.М. Гришка НАН України (НБС НАН України), відзначаються недостатньою пристосованістю до едафо-кліматичних умов нашої зони. Через вразливість до шкідників і хвороб найдекоративніші сорти мають дуже низьку продуктивність, що стримує їх поширення. Тому для забезпечення потреб вітчизняного споживача гостро стоїть проблема створення оригінальних сортів, у яких висока декоративність поєднувалася б з високими продуктивністю та стійкістю.

З інтродукованих у НБС НАН України сортів найкраще зарекомендували себе Азіатські Гібриди, тому нами планується широкомасштабна селекція саме в межах цієї групи. Як вихідний матеріал слід використати сорти і види, що відрізняються стійкістю, оптимальними строками квітання, оригінальною формою та забарвленням квітки. Так, *Lilium henryi* дає морозостійкі гібриди, котрі легко розмножуються насінням і вегетативно, а лілія Вілмотті (*L. willmottiae* Wils.) передає стійкість до вірусних захворювань. Із сортів, що добре зав'язують насіння від міжсортного запилення і при цьому дають здорових та різноманітних нащадків, кращими в умовах НБС НАН України виявилися Восток-2, Ночка, Жізель, Надежда, Вероніка, Стройна, Награда та ін.

При виведенні раноквітучих лілій доцільно використовувати лілію карликову (*Lilium rumilum* Delile). Сорти з квітами оригінального кремового, світло-бузкового, білого, рожевого забарвлення, іноді чалмовидної форми, можна отримати, залучивши до схрещування лілію похилу (*L. cernuum* Komarov) [4] і створені на її основі сорти Жізель, Вероніка, Росінка, Светлана, Розовая димка тощо. Лілії, здатні утворювати у пазухах листків цибулини (а це значно підвищує продуктивність рослин), отримують залученням до селекції лілій ланцетолистої (*L. tenuifolium* Tunb.) і цибулинконосної (*L. bulbiferum* L.) та їх гібридів.

Запланована робота надзвичайно актуальна, оскільки, згідно з проведеним нами пошуком, селекція лілій ведеться в Україні дуже обмежено і тільки на любительському рівні. Варто зазначити, що у нас існує по-

треба у сортах як для промислового вирощування в умовах захищеного ґрунту, так і для відкритого ґрунту. Задоволення першої можливе тільки у віддаленішій перспективі через повну відсутність не лише вихідного матеріалу, але й насамперед належної наукової і виробничої бази.

Враховуючи матеріально-технічні ресурси та наявний досвід інтродукційної роботи [2, 3] ми вважаємо за найперспективніше проведення найближчим часом серії селекційних робіт зі створення вітчизняних сортів лілії для озеленення і отримання зрізочної продукції у відкритому ґрунті. Тому існує гостра потреба в даних стосовно особливостей росту й розвитку лілії в конкретних умовах вирощування, в першу чергу специфіки репродуктивних процесів. Справа в тому, що стосовно інтродукованих в Україну видів і культиварів лілії таких досліджень не проводилося. У зв'язку з цим серед першочергових завдань науково-дослідницької роботи ми вбачаємо створення інформаційної бази даних з біоморфологічних особливостей інтродукованих в Лісостеп України видів і сортів роду Лілія.

1. Баранова М.В. Лилии. — Л.: Агропромиздат, 1990. — 383 с.
2. Декоративные растения открытого и закрытого грунта / Под ред. А.М. Гродзинского. — Киев : Наук. думка, 1985. — С. 86—89.
3. Каталог растений Центрального ботанического сада им. Н.Н. Гришко / Под ред. Н.А. Кохно. — К.: Наук. думка, 1997. — С. 241—242.
4. Киреева М.Ф. Лилии. — М.: Россельхозиздат, 1984. — С. 157—168.
5. Чучин В. Новые фавориты в мире лилий // Цветоводство. — 1999. — № 1. — С. 13—14.

Надійшла 10.03.2000

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ СЕЛЕКЦИИ ЛИЛИИ

Л.М. Кикоть

Национальный ботанический сад им. Н.Н. Гришко НАН Украины, Украина, Киев

Дана краткая характеристика главных групп сортов лилии. Проанализировано современное состояние и очерчены перспективы селекции лилии в Украине.

PRESENT STATE AND PROSPECTS OF SELECTION OF LILY

L.M. Kykot

M.M. Gryshko National Botanical Gardens, National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Kyiv

A short description of main groups of varieties of lilies is given. Present state has been analyzed and the prospects of lilies selection in Ukraine have been outlined.

УДК 631.524:635.9

СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ И ИНТРОДУКЦИИ В УКРАИНУ ВИДОВ СЕМЕЙСТВА PARAVERACEAE

А.А. КЛИМЕНКО

Национальный ботанический сад им. Н.Н. Гришко НАН Украины Украина, 01014 Киев, ул. Тимирязевская, 1

На основании анализа данных о хозяйственной ценности, степени изученности видов семейства Paraveraceae, а также основных направлений исследований, проводимых в настоящее время, с учетом сведений об использовании этих видов в Украине и других странах намечены перспективы их интродукции и пути исследования в качестве объектов для расширения ассортимента декоративных растений в Украине.

Виды семейства Paraveraceae Juss. занимают значительное место в жизнедеятельности человека. Прежде всего, они издавна

используются как источники лекарственного сырья. Не менее важна их роль в качестве садовых растений. Характерная черта большинства родов этого семейства — высокодекоративная изысканная по форме и окра-

© А.А. КЛИМЕНКО, 2000